

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

HE 55/2022 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan sivistysvaliokunta 3.5.2022

Erityisasiantuntija Jenni Nuutinen
Opetusneuvos Tommi Karjalainen

Asian tausta

- Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty **Oikeus oppia -ohjelma** (laatu- ja tasa-arvo-ohjelma) oppimistulosten parantamiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi.
 - Työryhmä valmistelemaan myönteisen erityiskohtelun rahoituksen vakiinnuttamista
 - Selvityshenkilö, apulaisprofessori Venla Berneliuksen (HY) selvitys: *Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet (2021)*
- **Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko (2021):** Vakiinnutetaan myönteisen erityiskohtelun rahoitus siten, että koulutusjärjestelmän edellytykset tasata yhteiskunnallisen eriarvoisuuden, mm. kuntien sisäisen segregaation, vaikutuksia vahvistuvat.
- Erityisavustusta koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi on myönnetty hallituskausittain vuodesta 2012 lähtien. Määrärahan taso on vaihdellut.

Esityksen keskeinen sisältö

- Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia.
 - Lakiin esitetään lisättäväksi säännös erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin.
 - Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi asetuksenantovaltuutus. Valtioneuvoston asetuksella ehdotetaan säädettäväksi avustuksen myöntämiskriteereistä ja käyttökohteista.
- Erityisavustusta voitaisiin myöntää neljäksi vuodeksi kerrallaan.
- Ehdotetaan, että laki tulee voimaan 1.1.2023.

Tavoitteet

- Vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa.
- Vähentää yhteiskunnallisen eriarvoistumiskehityksen vaikutuksia koulutukselliseen tasa-arvoon.
- Tukea pitkäjänteisemmin ja ennakoitavammin kouluja, joiden sijaintialueella koulutustaso on heikko ja työttömyysaste sekä vieraskielisen väestön osuus korkea.
- Vahvistaa koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi ja eriarvoistumisen ja alueellisen segregaatiokehityksen ennaltaehkäisemiseksi toteutettavien toimenpiteiden vaikuttavuutta sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla.
- Vähentää hakuprosessiin liittyvää työmäärää sekä avustuksen hakijan että myöntäjän osalta, kun avustus voitaisiin myöntää neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Vaikutukset

- **Taloudelliset vaikutukset**

- Valtionavustuksen määrärahan tason määräytyminen jää jatkossakin julkisen talouden suunnitelmassa ja talousarviossa ratkaistavaksi, joten ehdotuksella ei ole varsinaisia vaikutuksia julkiseen talouteen.

- **Viranomaisvaikutukset**

- Avustusta voitaisiin jatkossa myöntää talousarvioehdolla neljän vuoden välein, mikä keventäisi sekä avustuksen hakijan että myöntäjän hallinnollista työmäärää, kun prosessia ei tarvitsisi toistaa joka vuosi.
- Valtionhallinnon osalta esitys vahvistaisi mahdollisuuksia seurata ja tukea koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi toteutettavien toimenpiteiden vaikuttavuutta.

- **Vaikutukset lapsiin ja oppimiseen**

- Esitys vahvistaa erityisesti heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevien lasten ja nuorten oikeutta oppimiseen, tukeen ja hyvinvointiin.

Lausuntopalaute

- Esitysluonnos oli lausuntokierroksella 31.1.—28.2.2022.
- Esityksestä annettiin 31 lausuntoa.
- Lausunnonantajat suhtautuivat ehdotettuihin muutoksiin pääasiassa myönteisesti ja valtaosa lausunnonantajista piti esityksen tavoitteita kannatettavina tai pääosin kannatettavina.
- Lausunnonantajat kokivat, että erityisavustuksen vakiinnuttaminen lainsäädäntöön lisää avustuksen vaikuttavuutta ja ennakoitavuutta.
- Lausuntojen johdosta esitykseen tehtiin mm. seuraavia muutoksia:
 - esityksen termejä korjattiin (PD-raha → tarveperustainen rahoitus)
 - rahoituskauden kestoa pidennettiin kahdesta vuodesta neljään vuoteen
 - esityksen vaikutusarviointeja ja perusteluja täsmennettiin

Valtioneuvoston asetus

- Hallituksen esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi erityisavustuksesta varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin.
- Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteisiin myönnettävän avustuksen käyttökohteista ja myöntämisperusteista.
 - Avustuksen laskemisen perusteena käytettäisiin seuraavia varhaiskasvatuksen toimipaikan ja koulun toimintaympäristöä kuvaavia kriteereitä: 30-54 vuotiaiden vain perusasteen suorittaneiden osuus ikäluokasta, työttömyysaste ja vieraskielisen väestön osuus.
 - Avustusta voitaisiin myöntää käytettäväksi varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen kasvatus- ja opetushenkilöstön palkkakuluihin.
- Asetus tulisi voimaan yhtä aikaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain lakimuutoksen kanssa.